

בה נשים כאנשים, קרובים כרחוקים, פסולין ככשרים, ואינו חייב אלא אחת אפילו על חמש שבועות אם השביעם בפני בית דין, אינו דין שלא יהא מדבר הכתוב אלא בתביעת ממוזן בלבד?!

ואם תדחה את לימוד הבנין – אב משבועת הפקדון או את הקל וחומר, ותאמר: מה לפקדון שלא עשה בו מושבע כנשבע [כפי שיבואר לקמן], וכן לא עשה בו מזיד כשוגג, תאמר בעדות שכן עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג, [וכדמפרשינן לקמן] –

תלמוד לומר 'תחטא' 'תחטא' בשתייהן לגזירה שוה – נאמר כאן בעדות "נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד" ונאמר להלן "נפש כי תחטא וכחש בעמיתו בפקדון", מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממוזן, אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממוזן!

מתקיף לה רבה בר עולא ללימוד האוּאין של רבי אליעזר: או או האמורים בשבועת ביטוי [או נפש כי תשבע להרע או להיטיב] יוכיחו שלא דוקא תביעת ממוזן, שהן אוּאין, ויש עמהן שבועה, ואין עמהן כהן, ומדברים שלא בתביעת ממוזן, ונילף מינייהו לשבועת העדות שנוהגת בכל התביעות?

ומתריצין: מסתברא, מפקדון הוה ליה למילף, שכן 'תחטא' הנאמר בעדות נלמד בגזירה שוה מ'תחטא' בפקדון!

ומקשינן: אדרבה, משבועת ביטוי הוה ליה למילף, שכן קרבן חטאת יש לנו ללומדו מחטאת, שקרבנם של שבועת העדות ושבועת ביטוי הוא קרבן חטאת, ואילו על

התחייבותו לפרוע אם יבואו עדים על מניית המעות].

ידיעה בלא ראייה כיצד? אמר התובע: מנה הודיתה לי בפני פלוני ופלוני שהינך חייב לי, ואמר הנתבע: יבואו פלוני ופלוני ויעידו שהודיתי לך, זו היא ידיעה בלא ראייה, שיודעים העדים מהחוב, על ידי הודאתו לפניהם, על אף שלא ראו את ההלואה.

ודין זה של ידיעה בלא ראייה או ראייה בלא ידיעה שייך רק בתביעת ממוזן, שעדות העדים יכולה לחייב ממוזן באחת משתי הצורות האלה, אבל בשאר עדויות אין שום משמעות לדברי העדים בלא ידיעה וראייה. ומכיון שלימד הפסוק שחוב שבועת העדות הוא בעדות שיכולה להתקיים גם בראייה לחוד או בידיעה לחוד, למדנו מכאן שהיא נוהגת רק בתביעת ממוזן.

רבי שמעון אומר: חייב הכתוב כאן בשבועת העדות קרבן וחייב הכתוב בשבועת הפקדון קרבן. מה להלן, בשבועת הפקדון, אינו מדבר אלא בתביעת ממוזן, אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממוזן!

ועוד, קל וחומר הוא: ומה שבועת הפקדון החמורה, שעשה בה נשים כאנשים, קרובים כרחוקים, פסולים ככשרים שכולם חייבים קרבן אם נשבעו וכפרו בתביעתו, וחייב הנתבע קרבן על כל אחת ואחת משבועותיו, ואפילו חזר ונשבע על אותה תביעה עצמה כמה פעמים, וחייב הנתבע קרבן על שבועתו בין היתה השבועה בבית דין ובין שלא בפני בית דין, ובכל זאת אינו מדבר הכתוב אלא בתביעת ממוזן.

שבועת העדות שהקל בה הכתוב, שלא עשה

שבועת הפקדון חייבים קרבן אשם! ?

ומתצינן: **אלא, מסתברא מפקדון הוה ליה למילף, שכך:**

א. **הטא.** והיינו: דילפינן בגזירה שוה תחטא מתחטא.

ב. **במזיד.** שבשתייהן חייב על המזיד ואילו בשבועת ביטוי כתיב 'ונעלם'.

ג. **תבעיה וכפריה.** שבשתייהן השבועה באה על ידי תביעה וכפירה מה שאין כן בשבועת ביטוי.

ד. **ועבריה.** בשתייהן השבועה על העבר בלבד ואילו בביטוי גם על העתיד.

ומקשינן: **אדרבה, מביטוי הוה ליה למילף שכך:**

א. **הטאת.** בשתייהן החיוב הוא קרבן חטאת ואילו בפקדון החיוב הוא אשם.

ב. **שירדה.** בשתייהן חייב קרבן עולה ויורד ואילו בפקדון חייב בחטאת קבועה.

ג. לחומש. בשתייהן אין חיוב חומש, ובפקדון חייב להוסיף חומש.

ומתצינן: **הנך דימויין של עדות לפקדון נפישן יותר מהדימויים של עדות לביטוי [כאן ארבעה וכאן שלשה].**

שנינו בברייתא: **רבי עקיבא אומר: "והיה כי יאשם לאחת מאלה" — יש מאלה שהוא חייב ויש מאלה שהוא פטור, הא כיצד? תבעו ממון — חייב, תבעו דבר אחר —**

פטור.

ופרכינן: **ואיפוך אנא,** ונחייב קרבן שבועת העדות על עדות בדבר אחר ונפטור בתביעת ממון?

ומשנינן: **רבי עקיבא — אאואין דרבי אליעזר סמיה,** דאיירי בתביעת ממון, אלא שהוסיף רבי עקיבא על דברי רבי אליעזר שלא בכל תביעת ממון חייבין, וכדמפרש ואזיל.

ומסבירה הגמרא: **מאי בינייהו** בין רבי אליעזר ובין רבי עקיבא [והיינו: איזו היא תביעת הממון שרבי אליעזר מחייב עליה ורבי עקיבא פוטר]? **איכא בינייהו משביע עדי קרקע,** שתובע מהם שיעידו על קרקע שהיא שלו. **לרבי אליעזר חייבין** על שבועה של כפירת עדות קרקע, **ולרבי עקיבא פטורין,** דלהכי קאי מיעוטא שיש מאלה שהוא פטור.

אלא, שהנחת הגמרא שלרבי אליעזר חייבים על כפירת עדות קרקע מתבססת על מאן דאמר, לקמן, שרבי אליעזר מחייב עדי קרקע משום דאזיל לשיטתו שקרקע היא כמטלטלי בדין גזילה ולכן גם בעדות יש לקרקע אותו דין של מטלטלי. אבל, **ולרבי יוחנן, דאמר התם משביע עדי קרקע אפילו לרבי אליעזר פטורין, הכא, מאי איכא בין רבי אליעזר לרבי עקיבא?**

איכא בינייהו — עדי קנס. שרבי עקיבא, שהוסיף על לימוד האואין של רבי אליעזר ואמר שיש תביעות ממון שאין חייבין עליהן, פוטר עדי קנס משבועת העדות על אף שהפסידו לתובע את ממון הקנס, ורבי אליעזר מחייב, כשם שהוא מחייב בשבועת

הפקדון על קנס [לקמן לז ב].

שנינו בבביתא: **רבי יוסי הגלילי אומר: "והוא עד או ראה או ידע" — בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה, ובידיעה בלא ראייה הכתוב מדבר.** ואין עדות שכזו אלא בתביעת ממון.

אמר ליה רב פפא לאביי: לימא רבי יוסי הגלילי, דאית ליה אין עדות בלא ראייה וידיעה [חוץ מעדות ממון], לית ליה דרבי אחא, דמחייב אפילו באומדנא בלבד?

דתניא: רבי אחא אומר: גמל האוחר [המכה ברגליו] בין הגמלים, ונמצא גמל הרוג בצדו — בידוע שזה הרגו! וחייב לשלם לבעליו, על אף שאין עדים שראו בעיניהם שהוא הרגו, ומשום דאזלינן בתר אומדנא, דמסתבר שזה שהכה ברגליו, הוא זה שהרג.

דאי אית ליה דרבי אחא, שדנים לפי אומדנא ואומרים "בידוע שזה הרגו" גם בלי שיראו זאת עדים, אם כן, בדיני נפשות נמי משכחת לה לדון לפי אומדנא, ולחייב את הרוצח על פי אומדן בלבד, ואפילו בלא ראייה, כדרבי שמעון בן שטח.

דתניא: אמר רבי שמעון בן שטח: אראה בנחמה, אם לא ראיתי אדם אחד שרץ אחר הכירו לחורבה, ורצתי אחריו ומצאתי סוף בידו, ודם מטפטף ממנו, וחרוג מפרפר! אמרתי לו: רשע! מי הרגו לזה? — או אני או אתה. אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי, שהרי אמרה תורה "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת". אלא, המקום יפרע ממך! אמרו, לא זזו משם עד שנשכו נחש, ומת!

והיינו: היתה כאן אומדנא, בלא ראייה, שהרי בידוע שזה הרגו. וכל החסרון היה משום שרבי שמעון בן שטח היה עד אחד ולא היו בית דין יכולים לקבל את עדותו. אבל אילו היה מצטרף אליו עד נוסף, היו הורגים את הרוצח משום שאפשר לדון גם על פי אומדנא. ואילו לפי רבי יוסי הגלילי, אין דנים דיני נפשות אלא על פי ראית העדים.

אמר ליה אביי לרב פפא: אפילו תימא רבי יוסי הגלילי אית ליה דרבי אחא באומדנא בנפשות, ואם כן משכחת לה "ידיעה" בלי ראייה, בכל זאת עדיין קיים הלימוד של רבי יוסי הגלילי שאין פרשת שבועת העדות מתקיימת אלא בתביעת ממון.

כי בשלמא ידיעה בלא ראייה משכחת לה אפילו בדיני נפשות על פי אומדנא. אלא ראייה בלא ידיעה, היכי משכחת לה בדיני נפשות? שהרי אם ראה העד את ההריגה אך לא יודע שהרוצח הרג ישראל, [שרק עליו נהרגים], כיצד הוא יכול להעיד, והרי מי לא בעי העד למידע אם הרוצח עובד כוכבים הרג או ישראל הרג, וכן מי לא בעי למידע אם אדם טריפה הרג או אדם שלם הרג, והרי מבלעדי הידיעות האלו אין עדותו מחייבת את ההורג! ומכיון שבפרשת שבועת העדות כתיב "או ראה או ידע", ודרשינן שחייב אפילו בראיה בלא ידיעה, בהכרח שפרשה זו מדברת רק בתביעת ממון, כי בתביעת דברים אחרים לא מתקבלת עדות ללא ידיעה!

ועתה מוכיחה הגמרא מדברי רבי יוסי, שאמר אין שבועת העדות נוהגת אלא בעדות כזו שיכולה להתקיים בראיה בלא ידיעה, או בידעה בלא ראייה —

ודידי שקלי, שאתה פרעת את חובך במעות אלו או שהחזרת את הפקדון שהפקדתי בידך! אם כן, כי אתו העדים שעמדו בחוץ, מאי הוי? והרי אין הם יודעים מה התרחש אלא ראו את מניית הכסף בלבד?!

אמר ליה רב יהודה לרב המנונא: המנונא — את עול תא! אתה הוא הראוי להכנס לבית המדרש, שהינך מחכים את רבך.

החזא דאמר ליה לחבריה: מנה מניתי לך בצד עמוד זה. אמר ליה: לא עברתי בצד עמוד זה! אתו תרי סהדי, אפחדו ביה בהאי דהשתין מים בצד עמוד זה —

אמר ריש לקיש: הוחזק כפרן? (12)

מתקוף ליה רב נחמן: האי דינא — פרסאה הוא [הפרסים פוסקים כן]! מי קאמר מעולם לא עברתי בצד עמוד זה, והרי לא עברתי בעסק זה קאמר ליה, והיינו: בצורה שאתה אמרת, שמנית לי מנה בצד עמוד זה, לא הייתי מעולם.

איבא דאמרי: החזא דאמר ליה לחבריה: מנה מניתי לך בצד עמוד זה. אמר לו: לא עברתי בצד עמוד זה מעולם! נפקו ביה סהדי דהשתין מים בצד עמוד זה —

אמר רב נחמן — הוחזק כפרן!

אמר ליה רבא לרב נחמן: לא הוחזק כפרן

שמע מינה, קסבר רבי יוסי הגלילי משביע עדי קנס שתבעם להעיד על אונס ופיתוי — פטור העד הנשבע מקרבן.

דאי סלקא דעתך חייב קשיא — נהי ידיעה בלא ראייה אשכחן לה באונס ומפתה על פי אומדנא. אבל ראייה בלא ידיעה, כיצד אשכחן לה? והרי מי לא בעי העדים למידע אי נכרית בעל הבוועל או בת ישראל בעל? וכן אי בתולה בעל או בעולה בעל?

ומכיון שלא אשכחן עדות ראייה בלא ידיעה בקנס, אין עדי קנס נכללים בפרשת שבועת העדות, אליבא דרבי יוסי הגלילי.

יטיב רב המנונא קמיה דרב יהודה, ויטיב רב יהודה, וקא מיבעיא ליה: מי שתבע את חבריו ואמר — מנה מניתיך בפני פלוני ופלוני?

ועדים רואין אותו מבחוץ כיצד הוא מונה לידו את הכסף, אך הנתבע לא הבחין בהם כי הם היו רואין אותו מבחוץ, מאי דינו?

אמר ליה רב המנונא לרב יהודה: והלה, הנתבע, מזה הוא טוען?

אי אמר: לא היו דברים מעולם ולא מנית לי כסף! הרי הוא הוחזק כפרן בהכחשתו. ושוב אינו נאמן אפילו בשבועה כנגד התובע.

ואי אמר: אין, שקלי את המעות שמנית לי,

בתורת מתנה, כי אם אכן נתן לו בתורת מתנה, למה הוא שיקר וטען שלא עבר מעולם בצד העמוד הזה, והרי היה לו להודות על האמת, שהיה שם, וקיבל מנה מחברו, אלא שקיבל זאת בתורת מתנה ולא בתורת הלואה. וכיון שלא טען כך, הרי באומרו להד"מ, הוא הודה שלא קיבל

12. בגדר "הוחזק כפרן" יש לדון, האם זה נחשב להודאת בעל דין, וכמו כן, שעל טענת מנה מניתי לך בצד עמוד פלוני, הוא ענה שלא עבר מעולם בצד עמוד זה, ובאו עדים שהשתין בצד העמוד הזה, שאמירתו להד"מ, נחשבת כאילו הנתבע הודה שלא נתן לו התובע את המנה